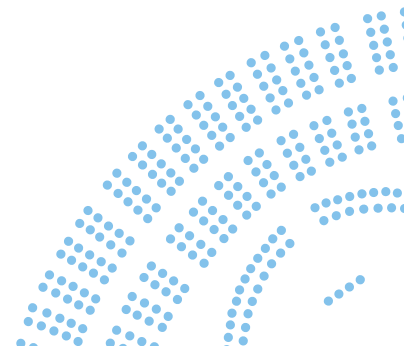

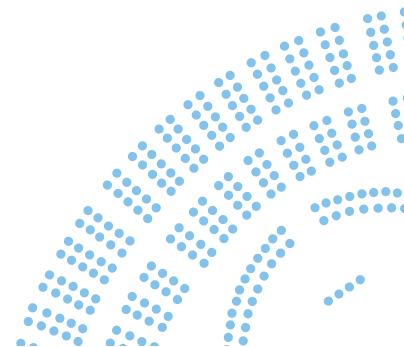
Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU

Anders Hagsgård

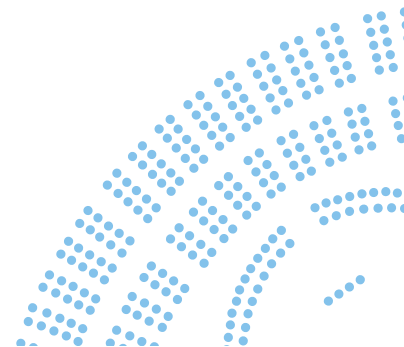
Utredningens huvudsakliga uppdrag

- Överväga och lämna förslag på hur en reglering bör utformas som innehåller barnets bästa som ett självständigt rekvisit vid prövningen av om vård enligt 2 § LVU i familjehem ska upphöra.

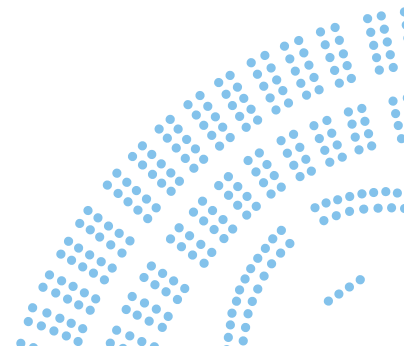
Aktuella bestämmelser

- Förutsättningar för vård – 2 och 3 §§ LVU
- När vården upphör – 21 § LVU
- Flyttningsförbud – 24 § LVU
- Vårdnadsöverflyttning – 13 § LVU, 6 kap. 8 § FB

2 § LVU – Miljöfallen

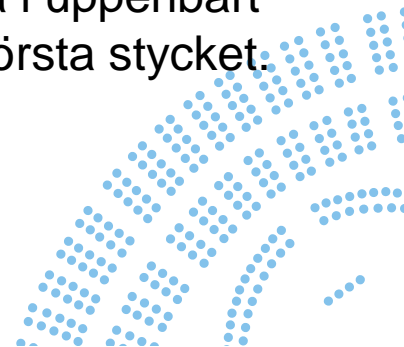
Vård skall beslutas om det på grund av fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, **brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet** finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas.

3 § LVU – Beteendefallen

Vård skall också beslutas om den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom **missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende.**

Vård skall också beslutas om den som dömts till sluten ungdomsvård enligt 32 kap. 5 § brottsbalken vid verkställighetens slut bedöms vara i uppenbart behov av fortsatt vård för att inte löpa sådan risk som avses i första stycket.

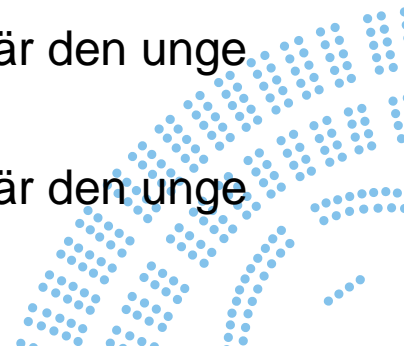

21 § LVU – När vården upphör

När vård med stöd av denna lag inte längre behövs, ska socialnämnden besluta att vården ska upphöra. Socialnämnden får inte besluta att vård enligt 2 § ska upphöra förrän de omständigheter som föranleder vården har förändrats på ett varaktigt och genomgripande sätt. Nämnden ska noga förbereda den unges återförening med den eller dem som har vårdsnaden om honom eller henne.

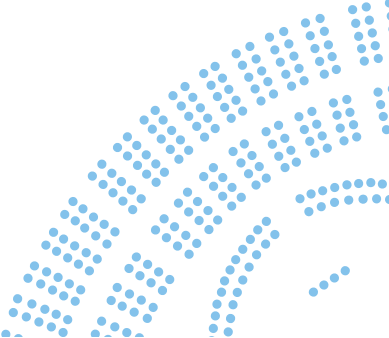
Vård som har beslutats med stöd av 2 § ska upphöra senast när den unge fyller 18 år.

Vård som har beslutats med stöd av 3 § ska upphöra senast när den unge fyller 21 år.

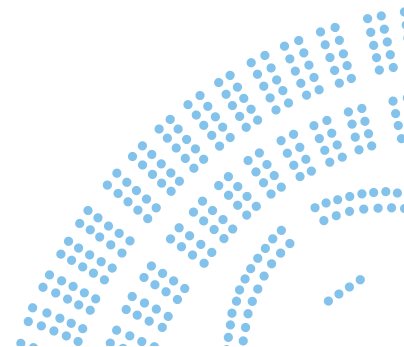
24 § LVU – Flyttningsförbud

Förvaltningsrätten får efter ansökan av socialnämnden för viss tid eller tills vidare förbjuda den som har vårdnaden om en underårig att ta denne från ett hem som avses i 6 kap. 6 § första stycket socialtjänstlagen **om det finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas om han eller hon skiljs från hemmet** (flyttningsförbud).

13 c § 1 st LVU – Vårdnadsöverflyttning

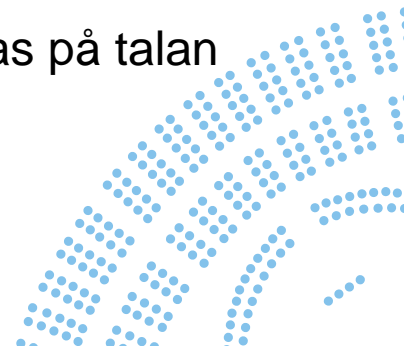
När den unge har varit **placerad i samma familjehem under två år** från det att placeringen verkställdes, ska socialnämnden särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårnaden enligt 6 kap. 8 § föräldrabalken. Därefter ska frågan övervägas årligen.

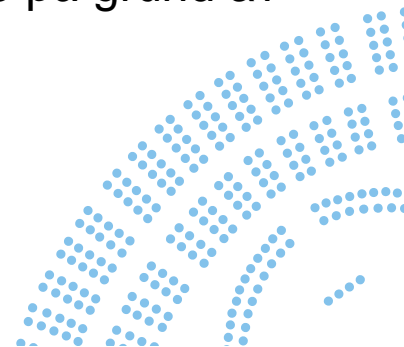
6 kap. 8 § FB – Vårdnadsöverflyttning

Har ett barn stadigvarande vårdats och fostrats i ett annat hem enskilt hem än föräldrahemmet och **är det uppenbart att det är bäst för barnet att det rådande förhållandet får bestå** och att vårdnaden flyttas över till den eller dem som har tagit emot barnet eller någon av dem, skall rätten utse denne eller dessa att såsom särskilt förordnade vårdnadshavare utöva vårdnaden om barnet.

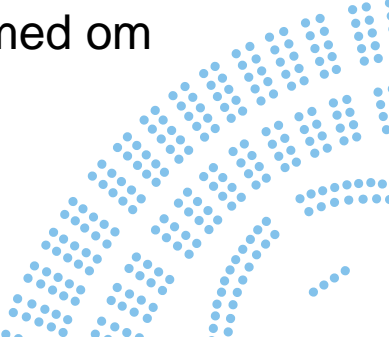
Frågor om överflyttning av vårdnaden enligt första stycket prövas på talan av socialnämnden.

Barn i samhällets vård

- 1 november 2020 pågick cirka 17 500 placeringar för vård utanför hemmet (SoL och LVU).
 - De allra flesta var placerade på frivillig väg (SoL).
 - Majoriteten av de placerade var över 15 år och de flesta var pojkar.
 - Barn som är placerade med stöd av LVU är oftast placerade på grund av något förhållande i hemmet (2 § LVU).
-

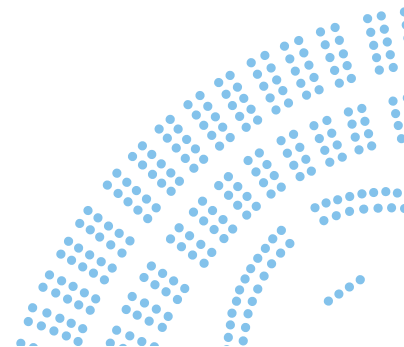
Långsiktigt placerade barn

- En femtedel av de barn som placeras med stöd av lagen flyttar inte hem igen.
 - Ett barn är i genomsnitt sju och ett halvt år gammalt när han eller hon placeras för första gången med stöd av lagen.
 - Ett barn är i genomsnitt placerat med stöd av lagen i nio år.
 - Ett barn som är placerat med stöd av lagen är i genomsnitt med om fyra placeringsssekvenser.
-

Skyddet för långsiktigt placerade barn och barnets bästa

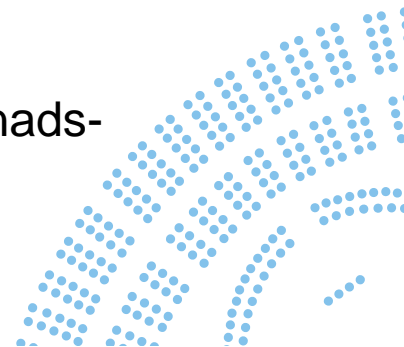
Nuvarande lagstiftning bygger på tanken att barnets bästa och skyddet för långsiktigt placerade barn kan tillgodoses genom:

- vårdnadsöverflyttning, och
- möjligheten att besluta om ett flyttningsförbud.

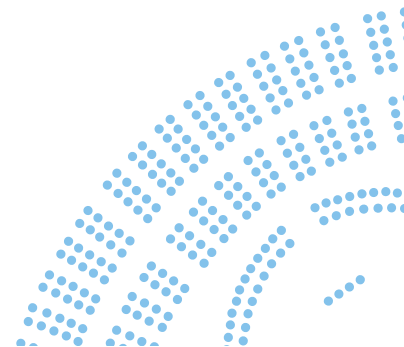
Få placeringar avslutas med vårdnadsöverflyttning

- Den 1 november 2020 pågick ca 17 500 placeringar för vård utanför hemmet med stöd av SoL eller LVU.
- År 2020 avslutades 319 placeringar i familjehem genom en vårdnadsöverflyttning.
- Av dessa var 191 barn placerade med stöd av SoL och 128 barn placerade med stöd av LVU.
- Socialnämnden och föräldrarna var oftast överens om vårdnadsöverflyttning.

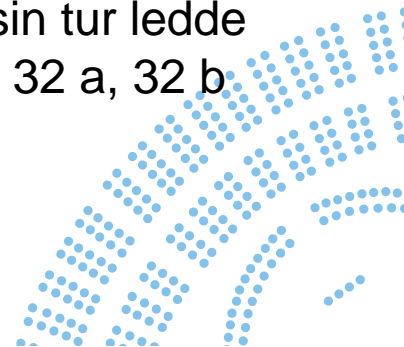
Flyttningsförbud används i begränsad omfattning

- Det saknas statistik över hur många flyttningsförbud som meddelas per år.
- En rättsfallssökning ger stöd för ett tiotal avgöranden per år.
- I de flesta fallen meddelades flyttningsförbud som gällde tills vidare.
- Risk för dubbla processer.

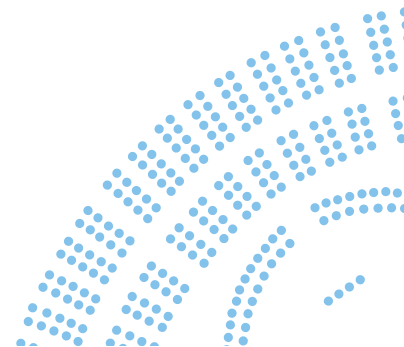
Tidigare utredningar

- LVU-utredningen *Omhändertagen – Samhällets ansvar för utsatta barn och unga* (SOU 2000:77).
- Utredningen om tvångsvård för barn och unga *Barns och ungas rätt vid tvångsvård – Förslag till ny LVU* (SOU 2015:71).
- Socialdepartementets promemoria *Barnets bästa när vård enligt LVU upphör* (Ds 2021:7) som ledde till prop. 2021/22:178 som i sin tur ledde till ändringar i 1, 13, 21 och 22 §§; nya 13 b, 13 c, 21 b, 21 , 32 a, 32 b och 32 c §§

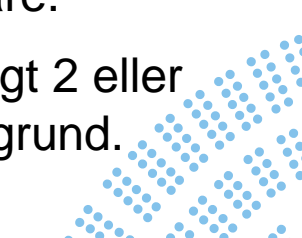

Huvuddragen i remisskritiken

- Det är redan möjligt att beakta barnets bästa i nuvarande lagstiftning, särskilt genom bestämmelserna om flyttningsförbud och vårdnadsöverflyttning.
- Barnets bästa är ett rättsosäkert och svårdefinierbart begrepp.
- Barn skulle kunna fortsätta att vårdas med stöd av lagen även om grunden för vården inte längre finns.

Utredningens bedömning

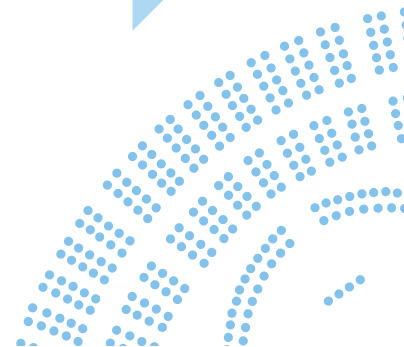
- Det finns ett glapp mellan lagens systematik och den faktiska tillämpningen. Lagstiftningen tillgodoser inte ett barns rätt till stabilitet och trygghet.
 - Det ligger i sakens natur att barnets bästa inte är något en gång för alla givet. Barnets bästa är ett väletablerat begrepp som återfinns i andra lagar och framför allt ett tillvägagångssätt för en beslutsfattare.
 - Vård som kan fortsätta även om förutsättningar för vård enligt 2 eller 3 § LVU inte längre finns bör lagtekniskt införas som en ny grund.
 - Det avgörande är hur bestämmelsen utformas.
-

Perspektivförskjutning

Stark föräldrarätt

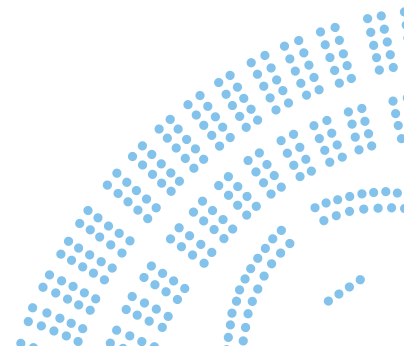
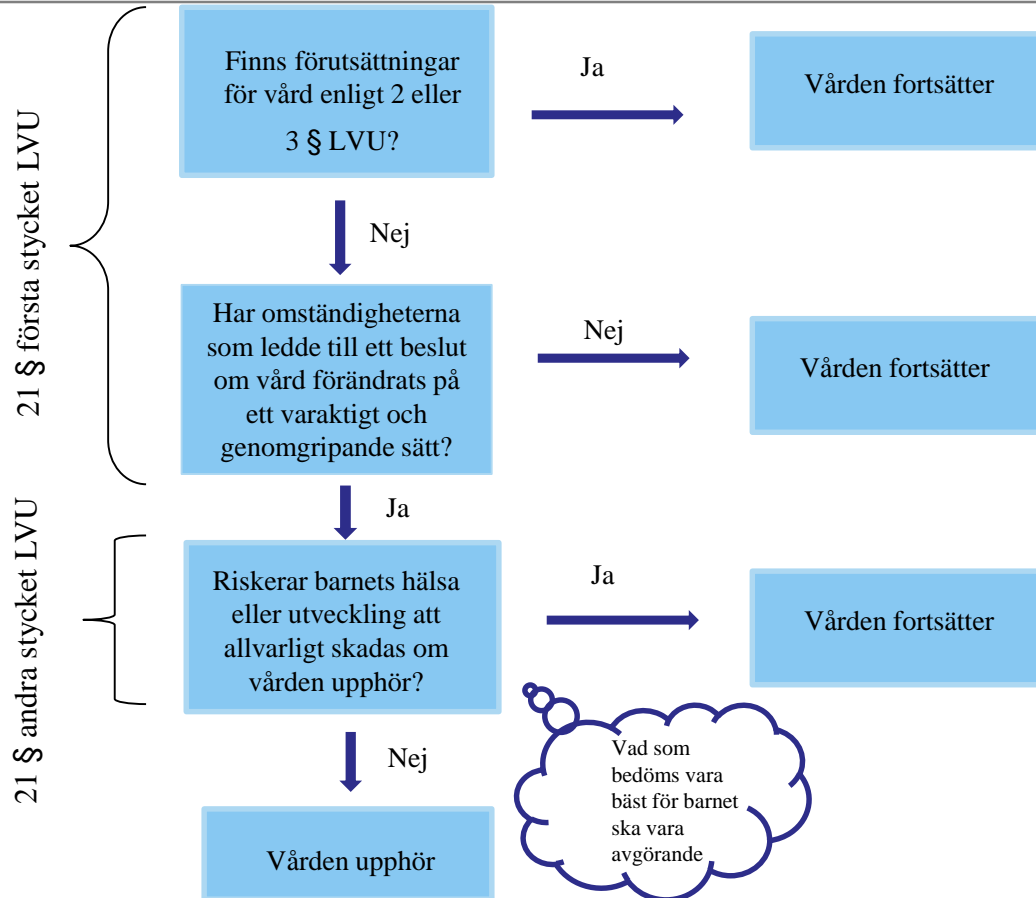
Barnkonventionens
genomslag m.m.

Barnet som
rättighetsbärare

Utredningens förslag

- Prövningen av om vård enligt LVU ska upphöra ska ske i **två steg**.
 - Steg 1 – prövar om det finns förutsättningar för vård enligt 2 eller 3 § LVU och om de omständigheter som ledde till ett beslut om vård har ändrats på ett genomgripande och varaktigt sätt.
 - Steg 2 – prövar om barnets hälsa eller utveckling riskerar att allvarligt skadas om vården upphör. Vid bedömningen av en sådan risk ska vad som bedöms vara bäst för barnet vara avgörande.
-

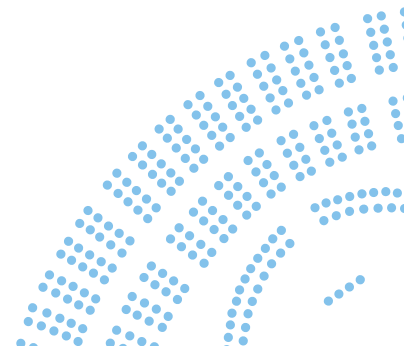

Utredningens förslag

Steg 2 (tredje stycket)

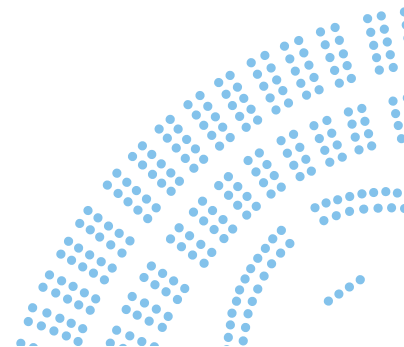
Vid bedömningen enligt andra stycket ska bland annat följande beaktas:

- barnets inställning till vården och fortsatt placering samt vad barnet uttryckt i övrigt,
- barnets relation till vårdnadshavare, syskon, familjehemmet eller annan omsorgsgivare,
- barnets förankring i förskola eller skola och i den sociala miljön,
- barnets ålder, placeringstid och behov av kontinuitet, och
- om barnet har särskilda behov, pågående behandling eller annan insats.

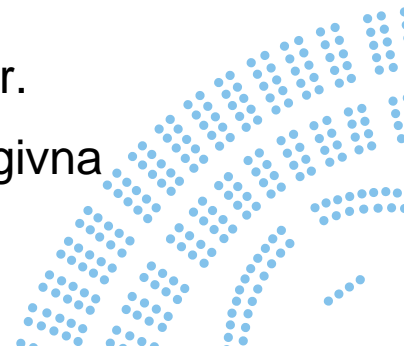
En ny grund för fortsatt vård

- Förslaget innebär en ny grund för fortsatt vård enligt LVU.
- Förslaget innebär att ett barn kan fortsätta att vårdas med stöd av LVU även om förutsättningarna för vård enligt 2 eller 3 § LVU inte längre finns.
- Bara tillämplig på barn som redan vårdas med stöd av LVU.

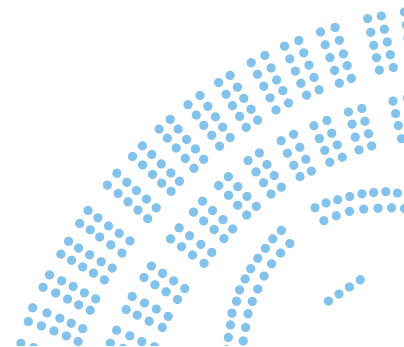
Socialnämnden ska fatta ett beslut

- Höga krav på rättssäkerhet och viktigt att parterna förstår varför vården fortsätter.
- Om en socialnämnd kommer fram till att det inte längre finns förutsättningar för vård enligt 2 eller 3 § LVU men att det finns en risk att barnets hälsa eller utveckling allvarligt skadas om vården upphör ska nämnden fatta ett särskilt beslut.
- Beslutet ska underställas förvaltningsrätten inom fyra veckor.
- Om inte beslutet underställs förvaltningsrätten inom den angivna tiden upphör beslutet om vård.

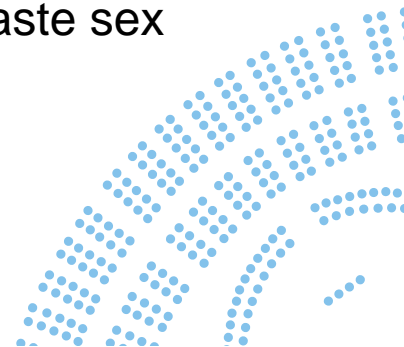
Hemtagningsbegäran regleras

- Saknas lagstöd i nuvarande LVU.
- Har utarbetats i praxis.
- Ett barn som har fyllt 15 år och den eller de som har vårdnaden om ett barn kan begära att vård utanför det egna hemmet ska upphöra.

Hemtagningsbegäran begränsas

- Finns ingen begränsningsregel i nuvarande LVU.
- Upprepade hemtagningsbegäran gynnar ingen – allra minst barnen.
- En begäran från en vårdnadshavare om att vård som har beslutats med stöd av 2 § LVU eller vård som därefter fortsatt med stöd av utredningens förslag till 21 § andra stycket behöver inte prövas av socialnämnden om frågan om vård har prövats av nämnden eller rätten de senaste sex månaderna.
- Notera *behöver* inte prövas.

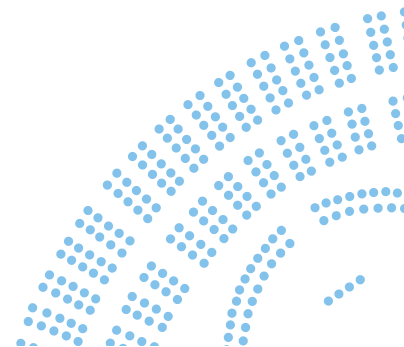
Flyttningsförbudet tas bort

- Begränsad användning av flyttningsförbudet.
- I praktiken ett beslut om fortsatt vård enligt LVU trots att förutsättningarna för vård enligt 2 eller 3 § LVU inte längre finns.
- Tydligare och mer transparent om vården fortsätter med stöd av utredningens förslag till 21 § andra stycket LVU.
- Undviker dubbla processer.
- Tillämpningsområdet ryms inom utredningens förslag till 21 § andra stycket LVU.

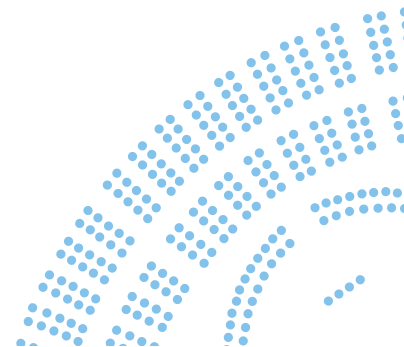
Flyttningsförbudet flyttas till SoL

- För barn som är placerade med stöd av SoL kan det uppstå situationer där ett flyttningsförbud behövs, t.ex. för att undvika en hastig hemtagning.
- Flyttningsförbudet flyttas därför till SoL.

Barnrättsperspektivet förstärks

- De flesta som vårdas med stöd av LVU är under 18 år.
- Barn nämns bara i tre bestämmelser i nuvarande LVU. Lagstiftningen utgår från *den unge*.
- Utredningen föreslår att lagstiftningen i stället ska utgå från *barnet eller den unge*.
- En definition av barn och den unge införs.
- Barn ska även ingå i lagens namn – lagen med särskilda bestämmelser om vård av barn och unga (LBU).

Avslutande synpunkter

- Utredningens uppdrag rör en begränsad del av ett komplext rättsområde.
 - Utredningens förslag har en principiell betydelse när det gäller att stärka och tydliggöra principen om barnets bästa.
 - Utredningens förslag kan förhoppningsvis bidra till att stärka synen på barnet som rättighetsbärare.
-